

## İZHAR SORU VE CEVAPLARI

# AMİL BAHSİ 46 SORU

### 1-Bir şey'e başlarken bir talibin kaç şeyi bilmesi lazımdır, onlar nelerdir?

7 şeyi bilmesi lazımdır. 1-Besmele-2-Hamdele-3-Salvele-4-İsmi kitab-5-Fenni kitab- 6-Teybini ğaraz- 7-Tadadi fusul

İsmi Kitap: İzhar

Fenni Kitap: Nahiv

Tadadi Fusul: (Fasıllarının adedi): Amil, Mamul, İrab

Teybini Ğaraz:

Gayesi: لا إله إلا الله تعالى الإعراب و ال بناء | Manası: Mu'reblik ve mebnîlikte hatadan kaçınmaktır.

### 2-İlmi Nahvin tarifi ve mevzuu nedir, izhar kitabının musannıfı kimdir?

Tarifi: وهو علم يعرف به احوال ال كلمة ال عرب ية من حيث الإعراب و ال بناء  
Manası: Mu'reblik ve mebnîlik haysiyetinden Arabî kelimelerin halleri kendisi ile bilinen ilimdir.

Mevzuu: ال كلمة ال عرب ية الواقعة في ال كلام

Manası: Kelamda vâki olan (bulunan) kelimelerdir.

Musannıfı: İmamı Birgüvi hazretleridir.

### 3- Kelimenin tarifi nedir, kaç kısımdır?

Kelime: وهي اللفظ الموضوع لمعنى مفرد (Müfred bir mana için vazolunan lafızdır.)

Üç kısımdır:

Fil : ما دل به يأتيه وضعا على احد الازمنة ال ثلاثة

Heyeti vaz'iyesiyle üç zamandan biri üzerine delalet eden kelimedir.

قد س - سوف - إن لم لما emri gaib için olan 'lam' ve nehiy için olan 'lam'ın dahil olması filin hassalarındandır.

İsim : ما دل على معنى مستقل بالفهم غير مقترن باحد الازمنة الثلاثة  
anlaşılmakta müstakil olan bir mana üzerine delalet eden kelimedir.  
(Tenvinin, Harfi Cerrin, Lam-ı Tarifin dahil olması ve İsm'in Mübteda, Fail ve Muzaf olması ismin hassalarındandır.)

Harf : ما دل على معنى غير مستقل بالفهم بل آلة لفهم غيره

Anlaşılmakta müstakil olmayıp bilakis başkasının anlaşılmasına alet olan bir kelimedir.

### 4-Amilin tarifi ve taksimatını yapınız.

أوجبه مخصوص من الإعراب ما اوجب بواسطة كون آخر الكلمة على  
üzerine kelimenin ahirinin bir vasıtası ile olmasını icap ettirendir.

Amil İkidir. Lafzi- Manevi:

Lafzi amil ikidir. Semai ve kıyasi. Kıyasi amil 9' dur. Semai amil ikidir. İsimde amil (bir isimde amil, iki isimde amil ) filde amil.

### 5- İsimlerde mugtezi irabı izah ediniz.

İsimlerde mugtezi irab (irabı gerektiren şey); isimlerin üzerine muhtelif manaların (failiyet, mefuliyet, izafet) gelmesidir. Bu

muhtelif manalar gizli emirlerdir.(Yani ibare harekesiz olunca hangisinin meful fail vb. olduğu bilinmez, gizlidir.) Gizli emirler bilinsin için zahiri alametleri gerekir. (raf, nasb, cer gerektirir.)

#### 6- Fiillerde mugtezi irab var mıdır?

Fiillerde mugtezi irab; fili muzarinin ismi faile tam müşabehetiyle olur. Fili muzari ismi faile lafzan, manen ve istimalen benzer. Bu benzemesi neticesinde isimler gibi fili muzari de mureb olur.

#### 7-Fili muzarinin ismi faile hangi yönlerden benzediğini izah ediniz.

Lafzan benzemesi: Harekât ve Sekenâta muvafakat etmeleridir. Meselâ fi'li Muzari olan **يَضْرِبُ** ile ismi fail olan **ضَارِبٌ** arasında harekeli ve sakin olan harfler cihetinden tam bir benzerlik vardır.

Manen benzemesi: Hem fili muzarinin hem de ismi failin umumilik ve hususiliği kabul etmesidir. İsmi fail; lamı tariftan soyulduğu zaman umumiliği, lamı tarif dahil olduğu zaman da hususiliği ifade eder. Aynen bunun gibi fili muzari de istikbal ve hal harflerinden soyulduğu zaman hal ve istikbale (umumilik )ihtimali olur. Bu harfler dahil olduğu zaman da istikbale ya da hale hususileşir.

Manen diğer benzemeleri ise; her ikisi de karine harflerinden soyulduğu zaman aklın ilk surati hâledir. İstimalen benzemesi: -Her ikisinin de nekre için sıfat vaki olmasıdır.

Mesela: **جاءنى رجلٌ يضربُ** ve **جاءنى رجلٌ ضاربٌ**

Diğer istimalen benzemesi; her ikisine de ibtida lamının dahil olmasıdır.

**إن زيدا ليضربُ** ve **إن زيدا لضاربٌ**

Netice: İşte fili muzarinin ismi faile şu müşabeheti; ismin asıl olduğu şey olan irapta isme benzemesini gerektirir. Yoksa fili muzarinin irabı aslından değildir. **لن يطر** misalinde **لن**, fili muzarinin ismi faile müşabeheti vasıtasıyla **ين** nin ahirinin fetha olmasını icap ettirir.

#### 8- Amili lafzi, Manevi, Semai ve Kıyasının tarifleri nelerdir?

Amili lafzî: **ما ي كون ل لسان ف يه حظ** Lisanda kendisi için bir pay olandır.

Amili manevi: **مالايكون للسان فيه حظ** Lisanda kendisi için bir pay olmayandır.

Amili semâî **هو الذى ي توقف إعماله على ال سماع** Amel ettirilmesi Arablardan işitmeye bağlı olan amillerdir.

Amili kıyasî: **وهو ما يُمكن أن يُذكرَ فى عمَلِه قاءدةٌ كَلِيَّةٌ مؤضوعُها غيرُ محصورٍ**  
Fertlerinin mevzuu hudutsuz amelinde kaideyi külliyyeyi zikretmek mümkün olandır.

#### 9- İsimde amili kısaca taksim edip harfi cerlerin hangi manalara geldiğini söyleyiniz.

Semai ikidir.İsimde amil, fiilde amil. İsimde amil ikidir. Bir isimde amil iki isimde amil. İki isimle amilden murat mübteda ve haberdir. (Bunların başına amil harfleri dahil olunca isim ve haber ismini alır.)  
Bir isimde amil harfi cerler ve izafettir.

**ب:** İlsag (bağlamak) **من:** İbtida (başlamak) **الى:** İntiha (nihayet) **عن:** bûed ve mücavezet **لى:** İstila **لام:** talil **فى:** talil  
**حاش:** Gasem **واو:** Gasem **ت او:** Taglil **رب:** Gaye **ح تى:** Teşbih (benzetme) **كاف:** zarf  
**لا و لا:** Kendisine zamir bitiştiği zaman, **لا و لا:** Kendisine zamir bitişmiş. Mevcut olan şeyi men içindir. Levlake Ya Rahmetallah lehelekennes (kendisine ke zamiri bitişmiş. Mevcut olan şeyi: Allahın rahmetinin olması men edilen: helak) **كى:** Kendisine istifham ması dahil olduğu zaman ta'lil içindir. **لى:** teracci (ümit) içindir

#### 10- Zaid ve muteallag almayan harfi cerler hangileridir.

Her harf-i cere bir müteallak lazımdır. Müteallak fiil, şibih ve manayı fiilden olur. Ancak zaid olanlar (be, min, lam, kaf) zaid olarak kullanıldıkları takdirde müteallak almazlar.(Rubbe, haşa, hala, ada, levla, lealle) ise hiçbir şeyi müteallak olarak almazlar.

### 11- Bir Mefûle ne zaman “Fih” ne zaman “Leh” ne zaman “Mefûlu Bih Gayrı Sarih” denir?

Zaid olanların, rubbenin, istisna harflerinin (haşa, hala, ada), levla ve leallenin dışındakilerin mecruru: \*Eğer harf-i cer fi veya fi manasında olursa mecrur, mef'ul-ü fih olmakla mahallen mensuptur.

لَيْتَ فِي الْمَسْجِدِ أَوْ بَلَمْ يَسْجُدْ

Eğer harf-i cer lam veya lam manasında olursa mecrur, mef'ul-ü leh olmakla mahallen mensuptur.

لَتَأْتِيَنَّ دَيْبٌ طَرِبْتُ زَيْدًا

Eğer harf-i cer lam veya lam manasına, fi veya fi manasına olmazsa mecrur, mef'ul-ü bih gayr-i sarih olmakla mahallen mensuptur. مَرَرْتُ بِذِي د

### 12- Zarfı Müstekar ve Zarfı Lağiv nedir?

Car mecrurun müteallak'ı bazen hazfedilir. Eğer hazfedilen müteallak efâli Âmden (umumi fiillerden ) olup manası car ve mecrurdan anlaşılıyorsa o car mecrura Zarfı müstekar denilir.

رَادِلًا يَفِي لَصْحَ دَيْزٍ > = زَيْدٌ فِي الدَّارِ takdirindedir.

اَكَلَ فِي الدَّارِ دَيْزٍ > = زَيْدٌ فِي الدَّارِ Bu misalde; müteallak hazfedildi. Lakin hazfedilen müteallakın manası car ve mecrurun içerisinde anlaşılabilir umumi fiillerden لَدَارِيٍّ اِكْلٍ zarfı lağvıdır.

مَرَرْتُ بِزَيْدٍ misalinde ise müteallak hiç hazfedilmemiştir. Onun için بِ زَيْدٍ zarfı lağvıdır.

### 13- Harfi cer kaç şekilde hazf edilir ?

İki şekilde hazf olunur. Semaen ve kıyasen. Kıyasen 3 şekildedir. Mefulu fih'ten fi'nin hazfi- Mef'ulu leh'ten lamın hazfi- en ve enne'den harfi cerin hazfi.

### 14- Mefulu fihten finin hazfi nerelerdedir?

3 yerde hazf edilir.

1- Zarfı zamanı müphemde: يَفِي'nin hazfi. (Kendisi için hususi bir miktar olmayan zamanlara delalet eden zaman zarfıdır.

Mesela: (حِينَ) lafzında olduğu gibi 2- Zarfı zamanı mahdud da يَفِي'nin hazfi. (Kendisi için hususi bir miktar olan zamanlara delalet eden, zaman zarfıdır. Mesela: (يَوْمًا) kelimesinde olduğu gibi)

3- Zarfı mekanı müphemde: وَهُوَ مَا تَبَيَّنَ لَهُ اسْمٌ بِسَبَبِ امْرٍ غَيْرِ دَاجِلٍ فِي مُسْمَاءٍ

Müsemmasına dahil olmayan bir emir sebebiyle isim kendisi için sabit olan zarflardır. Cihat-ı Sitte gibi:

تُتَّحَى \* فَوْقَ (üst) \* شَمَالًا (kuzey) \* يَسَارًا (sağ) \* يَمِينًا (arka) \* خَلْفًا \* أَمَامًا (ön) \* قَدَامًا

Not:Zarfı Mekanı mahdutlar (وَهُوَ مَا تَبَيَّنَ لَهُ اسْمٌ بِسَبَبِ امْرٍ غَيْرِ دَاجِلٍ فِي مُسْمَاءٍ) çok kullanıldığı için hazf

olunmazlar. Ancak; سَكَنَ نَزَلَ دَخَلَ kelimelerinden sonra gelirse fi hazfolunur.

دَخَلْتُ الدَّرَّ \* نَزَلْتُ الدَّارَ \* سَكَنْتُ الدَّارَ

### 15- Mefulu leh'den (لَا م) 'in hazfi için hangi şartlar gereklidir?

Mefulu leh'den (لَا م) 'in hazfi için üç şart vardır.

1- Mefulu leh, muallal (illeti, sebebi beyan olunan fiil) fiilin faili için bir iş olacak ( Yani mefulu leh olan kelime; kendi kendine kaim olan, ayakta durabilen bir şey değil, ancak başkası (fiilin faili ile) ile kaim olabilen bir iş olacak demektir) 2- Mefulu leh,

muallal fiile vücutta (zamanları aynı) yakın olacak 3- Mefulu leh ile muallal fiilin faileri bir (aynı) olacak. Misali: ضَرَبْتُ

تَأْدِي بِالْهَ زَيْدًا Bu misali izah ediniz.

Bu misalde (ضربت) ( fiil ve faildir. (زيد) ( mefulu bih'dir. (تأدي) (lafzi ise mefulu leh'dir. Şartları tatbik edecek olursak, burada mefulu leh olan (تأدي) ( kendi başına kaim olabilen bir iş olmayıp, mütekellim ile kaim olduğu için, fiilin faili için bir iş olmuştur. Mefulu leh ile fiilin zamanı yakın olacak idi ki, mefulu leh olan (تأدي) ( ile, fiil olan (ضرب) ( işinin zamanı birbirine yakındır. Çünkü mütekellim Zeyd'i dövdükten hemen sonra Zeyd de edep işi hasil olur, meydana gelir. Üçüncü şart ise faillerinin bir (aynı) olmasıydı ki, burada fiilin faili de, mefulu leh'in faili de aynıdır ve mütekellim (ت) (lafzıdır. Çünkü, Zeyd'i dövme işini yapanda, zeyd de edep işini gerçekleştiren aynı kişidir, yani mütekellimdir. İşte bu şartların, misalde tahakkukundan dolayı mefulu leh olan (تأدي) (den (لام) (kıyasen hazif olunmuştur.

#### 16- ان و ان (den harfi cerin hazfına misal veriniz?

ع بس و ت ولي لأن ayette olduğu gibi, bu ayeti celilenin aslı (ع بس و ت ولي لأن) idi. لأن (iken, harfi cer olan م) kıyasen hazif edilmiştir. Çünkü, ان و ان (den harfi cerin hazfi kıyasıdır.

#### 17- Hazfi İsal" ne demektir?

Şu iki evvelkilerin (mefulu fiil ve mefulu leh) dışında kıyas; senin müteallakı (fiil, şibih fiil, mana fiil) mecruruna bitiştirip, mecrurun mahallindeki irabı (yani o isim kendisi üzerine harfi cer dâhil olmadan terkipde ne düşüyorsa onu) açığa çıkarmandır ki, bu irabda, ya mefuliyyet üzere nasib veya naibi fail olmak üzere rafidir. Buna hazfı İsal kaidesi

denilmektedir. (موسى من قومه واخ تار) ayeti celilesinin aslı (موسى من قومه واخ تار) idi. Bu ayeti

celilede (موسى من قومه) olan câr ve mecrur terkipde mefulu bih düşmektedir. Harfi cer olan (موسى) semaen hazif olunduktan sonra, mecrur olan (موسى من قومه) kelimesinin aslında meful olduğu için, irabı nasib olarak açığa çıkmıştır.

#### 18- Hurufu Müşebbehe (fiile benzeyen harfler) nelerdir? Bu harfler ne cihetten fiile benzerler?

Hurufu müşebbehe bil fiil, altı harf olup ، ، ، ، ، ، ، 'dir.

Bu harfler üç yönden fiile benzerler. 1- Her bireri üç ve üç den daha fazla harfli oldukları için 2- Âhirleri fetha üzerine mebnî oldukları için 3- Her birerlerinde fiil manası olduğu için.

#### 19- Mensubu merfusundan önce gelen harflerin niçin olduklarını izah ediniz.

1-2 ان ve ان = Tahgig 3- كأن = Teşbih 4- ل كن = İstidrak (tevehhümü def) 5- ليت = Temenni 6- لعل =

Teracci 7- الا (istina-i müngatidaki illa) : وهو الذلم ي خرج من متعدد (adetlendiği şeyden çıkarılmayan istisna) الا (bana kavim geldi, himar müstesna), gavim insandır, himar ise insan adedinin dışında olan bir varlıktır. 8- Cinsini nefi için olan لا

#### 20- Elif Nûn maddesinin meksur okunduğu yerler nelerdir?

On yerde meksur okunur.

1. İbtida-i Kelamda, (إن زيدا قائمٌ) gibi.
2. Kasem'in Cevabında, (والله إن زيدا قائمٌ) gibi.
3. Sıla Makamında, (وأنتيناه من الكنوز ما إن مفاتحه) gibi.
4. İsmi Ayın dan haber makamında, (زيدٌ إنه قائمٌ) gibi.
5. Haberine Lam-ı İptida dahil olan cümle makamında, (علمتُ إن زيدا لقائمٌ) gibi.
6. Zandan ârî olan 'kavl' maddesinden sonra, (قُلْ إن الله تعالى واحدٌ) gibi.
7. Hatta-i İbtidaiyyeden sonra, (أقولُ ذلك حتى إن زيدا يقولُهُ) gibi.
8. Tasdik Harflerinden sonra, (مَعَمَّ إن زيدا قائمٌ) gibi.
9. İftitah Harflerinden sonra, (ألا إن زيدا قائمٌ) gibi.
10. Vav-ı Haliyeden sonra, (وإن فريقا من المؤمنين لكارهون) gibi.

## 21- Elif Nûn Maddesinin Meftuh okunduğu yerler nelerdir?

On yerde meftuh okunur.

1. Fail makamında, **بَلَّغْنِي أَنْكَ قَاءَمٌ** gibi.
2. Mef'ul makamında, **عَلِمْتُ أَنْ زَيْدًا قَاءَمٌ** gibi.
3. Mübteda Makamında, **عِنْدِي أَنْكَ قَاءَمٌ** gibi.
4. Muzafun ileyh makamında, **إِجْلَسْ حَيْثُ أَنْ زَيْدًا جَالِسٌ** gibi.
5. Lev' den sonra(çünkü lev'den sonraki makam fail makamıdır.) **لَوْ أَنْكَ قَاءَمٌ لَكَانَ كَذَا** gibi.
6. Lev'lâ'dan sonra( çünkü Mübteda makamıdır.) **لَوْلَا أَنْكَ ذَاهِبٌ لَكُنْ كَذَا** gibi.
7. Vakit için olan 'Mâ-i Mastariyye'den sonra, **إِجْلَسْ مَا أَنْ زَيْدًا قَاءَمٌ** gibi.
8. Harfi Cerlerden sonra, **عَجِبْتُ مِنْ أَنْكَ قَاءَمٌ** gibi.
9. Hatta-i Âtifa'dan sonra, **عَرَفْتُ أُمُورَكَ حَتَّى أَنْكَ صَالِحٌ** gibi.
10. 'Müz ve Münzü'den sonra, **مَا رَأَيْتَهُ مَذَّ أَنْكَ قَاءَمٌ** gibi

## 22- Elif Nûn Maddesinin her iki şekilde de okunması kaç yerde caizdir?

İki yerde caizdir.

1. Fa-i Cezaiyye'den sonra, **مَنْ يُكْرِمْنِي فَإِنِّي أُكْرِمُهُ** gibi. Eğer kesre okunursa mana: (Ben sana ikram ediciyim.) Eğer fetha okunursa : **فَاكْرَامِي إِذْ أَبَتْ** (Benim ikramım sana sabittir.) manasında olur.
2. İzâ-i Müfâcee'den sonra, **مَنْ يَكْرِمْنِي إِذَا أِنِّي أُكْرِمُهُ** gibi.

## 23- Elif Nun maddeleri hafifletilince nasıl amel eder?

İnne-i meksura hafifleyince (in); Haberine lam lazım gelir ve amelden bozulması caizdir. Mübteda fiilleri (bu fiiller Mübteda ve Habere dahil olan fiillerdir.)üzerine dahil olur.

Enne-i Meftuha hafifleyince: 1- Vucuben bir Zamiri Şan'da amel eder.2- Kendisinden evvel tahkik fiillerinden biri lazım gelir,3- Mutlak olarak bütün fiillere dahil olur. Şard ve dua fiilleri haricindeki mutasarrıf fiillere dahil olduğunda fiillerden önce harfi nefi, **سَوْفَ** , **قَدْ** , **د** tan birinin dahil olması icap eder.

Eğer mutasarrıf fiil gelmezse ya da şard ve dua fiili gelirse o zaman bu harflere ihtiyaç olmaz. **تَدِينُ الْجَنَانِ** **لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ الْغَيْبِ**

## 24- Cinsini nefi için olanMa ve La'nın amel şartları nelerdir?

- 1- İsmi ile kendileri arasına başka bir şey girmemelidir. Misal: **لَا غَلَامٌ رَجُلٍ جَالِسٌ**
- 2- Lâ'nın İsmi nekre olmalı,
- 3- İlla ile nefilikleri bozulmayacak. **مَا زَيْدٌ إِلَّا قَاءَمٌ** Bu misalde bozulmuş.

## 25- Fili muzariyi nasp ve cezm edenler hangi manaya delalet ederler?

Nasp edenler: **أَنْ** : Masdariyet **لَنْ** : Te'kidi nefi için **كَيْ** : Sebebiyet **أَزِن** : Şard ve ceza

Cezm edenler: **أَيْنَ** : Şard ve ceza **أَنْ** : Taleb **لَمْ** : الأمر لا ف نهى **لَمْ** : Zamani mazide nefi **لَمَّا** :

**أَيْنَ** : Mekan **أَيْنَ** : Zaman **أَيْنَ** : Zaman **أَيْنَ** : Zaman **أَيْنَ** : Zaman **أَيْنَ** : Zaman

## 26- 'أَزِن'nin amel etme şartları nelerdir?

**أَزِن** in fiilinin ma gabline itimat etmeyen müstegbel bir fiil olması şarttır. Eğer fiil ile hal murad olunur ve ma gabline itimat ederse amel edemez.

**لَمَنْ قَالَ: قُلْتَ هَذَا الْقَوْلَ أَذِنَ اضْتَكَّ كَاذِبًا**

## 27- Kaideyi külliye nedir?

قضية كُليّة يعرف منها احكام جزئية موضوعها

Mevzunun cüzlerinin ahkamı kendisiyle bilinen külli bir gaziyyedir.

Mevzudan murad: mübteda'dır.

Dolayısı ile kaideyi külliye, mübtedanın bir cüz'ü olacak. Cüzlerinin hükümlerini bildiren o cümleye de kaideyi külliye denir.

كل ف عمل كل ف عمل يرفع ال فاعل Her bir fiil failini raf eder. Burada mevzuu (mübteda) كل ف عمل 'dir.

Mübtedamızın (filler) cüzleri olacaktı. Vardır. ن صر ك تب طرب  
Fillerinin cüzlerinin ahkamı: Failini raf etmesi.

Mevzu olan كل ف عمل 'in cüzleri olan ن صر ك تب طرب nin hükmü olan raf etmeklik

كل ف عمل يرفع ال فاعل cümlesinden anlaşıldı. O halde bu kaideyi külliye'dir.

Mesela: طرب nin amelini isbat ederken; Mevzuu hudutsuz olan kaideyi külliye ki

كل ف عمل يرفع ال فاعل 'yi zikretmek mümkün olmuştur. O halde طرب amili kıyasidir.

## 28- Lazım ve müteaddi filin tarifleri nelerdir?

Lazım Fiil: ما يَتم فهمه بغير ما وَقَعَ عليه الفعلُ Fiil kendisi üzerine vâki olansız yani mefulu bihsiz anlaşılması tamam olan fiildir.

Müteaddi Fiil: ما لا يتم فهمه بغير ما وقع عليه الفعلُ Fiil kendisi üzerine vâki olansız yani mefulu bihsiz anlaşılması tamam olmayan fiildir.

## 29- Ef'ali Medih ve Zem hangi kısım fiildendir, amel etme şartları nelerdir?

Bunlar Övme ve Yerme Fiilleri olan نَعَم ve بئس fiilleridir.

Amel etme şartları;  
Failleri ;

1- Ya Lamı Tarifli olacak. نعم الرجل زيدٌ gibi.

2- Ya Lâmi tarifliye muzaf olacak. مع غلاما الرجل الزيدانِ gibi.

3- Ya da fail nekre bir isimle temyiz edilmiş zamir olmalıdır . نعم رجلاً زيدٌ gibi. Buradaki fail ن عم fiilinin tahtındaki هو zamiridir.

## 30- Müteaddinin kısımlarını taksim ediniz.

Müteaddi 3 darb üzeredir. 1. Darb, bir mefule müteaddi olan fiillerdir.

2. darb, iki mefule müteaddi olan fiillerdir. Bu da 3 kısım üzeredir. 1- Birinci mefulu ikinci mefule zıt olan 2- Ef'ali kulüb 3- Ef'ali Mülhaga (mücerred olarak mübteda ve haber üzerine dahil olmada efali kulübe benzer.) 3. Darbta üç mefule müteaddi

olandır. Bunun birinci mefulu اعطيت babının, diğer ikisi de علمت babının mefulu gibidir.

## 31-Ef'ali kulübün tarifini okuyarak birkaç hassalarını söyleyiniz.

داخلة على المبتدأ والخبر ناصبة إياهما على هي افعال دالة على فعل قلبي

مؤتدا ve Haber üzerine dahil olup onları mefuliyyet nasb eden kalbi fiillerdir.

وجدت ازعت اظنت اذلت ادسبت علمت | gibi.

Hâssaları: Mamüllerini ortaladığı zaman ( زيد علمت منطلق ) ya da te'hir ettiği zaman ( زيد )

علمت ( ) amelden bazulması da amel etmesi de caizdir. Faillerinin ve zamirlerinin bir manaya bitişik iki zamir olması da caizdir. (علمتني قائماً) . أَأَنَّ in mefûlüne dahil olması da caizdir.

### 32- Ta'ligi izah ediniz.

إبطال العمل لفظاً لامعنى Manen değil de lafzen amelden bozulmadır. إلا غاء nın farkı

ise, إلا غاء hem lafzan hem de manen bozulur. ال تعلیق beş şeyden biri ile olur. 1- Kelime-i istifham ( علمت ) (منطلقٌ وجدتُ لزيدٌ) 3-İbtida lamı ( رأيتُ ما زيدٌ منطلقٌ) 2-Nefi (ازيدٌ عندك ام عمرٌ) 4- Gasem 5- Haberine lamı ibtida dahil olduğu zaman innei meksûra. (علمت إنَّ زيداً لقاءً)

### 33- Tam Fiil ve Nakıs Fiil nedir. Birer misal veriniz?

Eğer fiil merfu'uyla beraber mana ifade etmekte müstakil olup bir mensuba muhtaç olmasa bu fiile tam fiil denilir. نصر زیدٌ gibi.

Eğer Fiil merfu'uyla beraber mana itibarıyla tam olmayıp bir mensuba ihtiyaç duyarsa bu fiile nakıs fiil denilir. كان زيدٌ ibig.

Tam fiillerin raf ettiğine 'fail' nasb ettiğine 'meful' denilir.

Nakıs fiillerin raf ettiğine 'nakıs fiilin ismi' nasb ettiğine 'nakıs fiilin haberi' denilir. Ayrıca nakıs fiiller Mübteda Haber üzerine dahil olurlar.

### 34-Nagıs fiiller kaç'a ayrılır. 1. Kısma giren nagıs fiiller hangileridir?

2'ye ayrılır. 1. si mugarebet (haberın isim üzerine yakınlığı) manası üzerine delalet etmeyen nagıs fiillerdir. 2.'si ise delalet eden nagıs fiillerdir.

1.Gısım nagıs fiiller: 1- كان

2- صار bunlar \* آل \* رجع \* حال \* استحال \* تحوّل \* ارتدّ \* قعد) صار ( manasına olduklarında )

3- اصبح \* امسى \* اضحى \* ظلّ \* بات \* أض \* عاد \* غدا \* راح \* ما زال \* ما فتى , ما زال

( ) ما زال bunlar ما ب رح \* ما و نى \* ما رام \* ئتفا ام \*

4- ما دام 5- لیس

### 35-İsmi Fail ve İsmi Mefûlun amel şartları nedir ?

Bunların faillerinde ve mefullerinde amel etme şartları;

1- مضربٌ ve ضربٌ gibi ismi tasğir olmayacak.

2- جاءنى ضاربٌ شديدٌ gibi mevsuf olmayacak.

Eğer Lam-ı Tarifli olurlarsa bu şartlar aranmaz. Fakat Lam-ı Tarifli olmazlarsa yukarıdakilerle beraber aşağıdaki şartlarda aranır.

1- Ya Mübteda ya itimat edecek(yani kendisi haber olacak) زيدٌ ضاربٌ

غلامه gibi.

Haber / Mübteda

2- Ya Mevsuf'a itimat edecek(yani kendisi sıfat olacak) جاءنى رجلٌ ضاربٌ

غلامه gibi.

Sıfat / Mevsuf

3- Ya Zil Hâle itimat edecek( yani kendisi hal olacak. جاءنى زيدٌ راكباً

غلامه gibi.

Hal / Zilhal

4- Ya İstifham'a itimat edecek(yani kendisinden önce bir istifham kelimesi olacak) أقاءمُ الزيدانِ gibi.

5- Yada Nefi ye itimat edecek(yani kendisinden önce bir nefi kelimesi bulunacak. **ما قاءمُ الزيدان** gibi.

- Yukarda İsmi failin, failinde amel ettiğinin misalleri verilmiştir, mefullerinde amel etmeleri için hal veya istikbal manalarına delalet etmeleri lazımdır.

### 36-Sıfat-ı Müşebbeheyi ve amel şartlarını izah ediniz.

Amili Kıyasının dördüncüsü Sıfatı Müşebbehedir. Kendi fiili gibi amel eder yani failini raf eder. İsmi fail'in amel etmesinde itibar edilen şartlar burada da aranır. (hal ve istikbal hariç!) **زيدٌ حسنٌ وجهه** gibi.

### 37- İsmi Tafdili ve amel etme şartlarını izah ediniz.

İsm-i tefdil meful-ü bihte amel etmez, bu şartlar failde amel etmesinin şartlarıdır.

- 1-İsm-i tefdil lafzan ma kablinden sıfat olacak
- 2-Manen ma cera aleyhin müteallıki için sıfat olacak
- 3-Kendi nefesine itibarla müfaddal olacak
- 4-Başkasına itibarla müfaddalün aleyh olacak
- 5-Kelam menfi olacak.

### 38- **ما رأيتُ رجلاً أحسنَ في عينه الكحلُ منه في عينِ زيدٍ** misalindeki kühül meselesini izah ediniz.

Bu misalde **الكحلُ** lafzı, ismi tafdil olan **أحسنَ** lafzının failidir. Ve beş şart tahakkuk etmiştir, şöyleki:

- ismi tafdil olan **أحسنَ** lafız itibarıyla **رجلاً** lafzının sıfatıdır. Bu **رجلاً** lafzı 'Mâ Cera Aleyh'tir. İşte bu birinci şarttır.
- Ve hakikat itibarıyla **أحسنَ** lafzı **الكحلُ** kelimesinin sıfatıdır.(her ne kadar lafız itibarıyla **رجلاً** kelimesi nin sıfatı olsada) zira güzellik haddizatında **الكحلُ** yani sürme ile kaimdir. İşte bu ikinci şarttır.
- Ve Müteallık olan **الكحلُ** yani sürme adamın gözü ile Zeyd'in gözü arasında müşterek olup (yani her ikisi de gözlerine sürme çekmişler fakat) adamın gözüne taalluku itibarıyla mufaddal olmuştur. İşte bu üçüncü şarttır.
- Ve **الكحلُ** Zeyd'in gözüne taalluku itibarıyla 'Mufaddalun aleyh' olmuştur. İşte bu dördüncü şarttır.
- Ve ismi tafdil olan **أحسنَ** lafzı menfidir. Yani cümlenin başında bir **ما** nâfiye vardır. İşte bu da beşinci şarttır. İsmi Tafdil Mefulu bih'te amel etmez. Yani kendine meful almaz.

### 39- Mastar'ın amel şartları nelerdir?

Mastarın Fail ve Mefulu bih'te amel edebilmesinin şartı beştir.

1. Musağğar olmamalıdır. **و نُصَيِّرُ ضَرْبٌ** gibi.
2. Mevsuf yani sıfatlanmış olmamalıdır. **أعجَبَنِي الضَّرْبُ الشَّدِيدُ** gibi.
3. Zaman-ı Hale yakın olmamalıdır.
4. Lam-ı Tarifli olmamalıdır.
5. Adedî **ضربت ضرباً** gibi. / Nevî **ضربةً** gibi. / ve Te'kidî **ضربت ضرباً** gibi olmamalıdır.

### 40- İsmi Muzâf'ın ameli ve amel şartlarını söyleyiniz.

İsmi muzaf Cer ameli yapar. Amel şartı üçtür.

- 1.Tenvin ve tenvinin naibi olan Tesniye ve Cemi Nunlarından mücerret yani soyulmuş olacak.
- 2.Muzaf, Muzafun ileyhe umumilikte ve hususilikte müsavi olmamalıdır. Mesela **جمع الكل**.3 Muzaf, Muzafun İleyhten daha hususi olmamalıdır. mesela **جمعة اليوم** denmez.

### 41- İzfet-i Maneviyyenin tarifini okuyup, kaç manaya geldiğini ve ne ifade ettiğini izah ediniz.

: أن يكون المضاف غيرَ صفةٍ مضافةٍ إلى معمولها



نحو غلامٌ زيدٍ (İsmi Muzafın, sıfat olmayıp mamûlüne muzaf olmasıdır.) Şartı, muzafın Marife olmamasıdır. İzafeti Maneviye iki manaya gelir.

1. Ya 'Min' manasındadır. Eğer muzaf muzaf ve gayrısına şamil bir cins olduğu zaman. خاتَمٌ فضةٌ (Gümüşten yüzük. Gümüş hem yüzüğe hem de gayrısına şamil bir cinstir.) gibi ki aslı خاتَمٌ مِنْ فضةٌ şeklindedir.

2. Ya 'Lam' manasındadır. غلامٌ زيدٍ gibi ki aslı غلامٌ لزيدٍ şeklindedir.

İzafeti maneviye de eğer muzafun ileyh Marife ise marifelik ifade eder. غلامٌ زيدٍ nekire ise hususilik ifade eder غلامٌ رجلٍ gibi.

#### 42- İzafet-i Lafziyenin tarifini okuyup ve ne ifade ettiğini izah ediniz.

أن يكون المضاف صفةً مضافةً إلى معمولها-- نحو ضاربٌ زيدٍ (İsmi Muzafın sıfat olup mamûlüne muzaf olmasıdır.)

Tenvini ve naibi olan Tesniye ve Cemi nunlarını düşürmekle lafızda hafiflik ifade eder. ضاربٌ زيدٍ gibi. Aslı ضاربٌ زيداً şeklindedir. ve ضارباً زيداً takdiri ضاربان زيداً şeklindedir.

#### 43- İsmi Mübhemi Tam ne ameli yapar, kaç şey ile tam olur?

Nekre bir ismi temyiziyet üzerine nasp eden amildir. İsm-i mübhem'üt-tam beş şeyden biriyle tam kapalı olur

1. Bi Nefsihi (kendi nefsinde) kapalı olur. Bu da esmai işaretle ( بقوله تعالى ما إذا اراد الله مثلاً ) ve zamiri mübhemde ( نِعَمَ رجلاً ) olur. gibi.

2. Lafzen veya Takdiren tenvin ile tam olur. رطلٌ زيتاً ve ذهباً متاقيلٌ gibi

3. Tesniye Nunuyla tam olur. مَنَوَانِ سَمْنَاً gibi.

4. Şibhi Cemi Nunuyla tam olur. عشرون درهماً gibi.

5. İzafetle tam olur. ملوؤه عسلاً gibi.

#### 44- Sayıların Temyizini misalleriyle söyleyiniz.

Üç'ten On'a kadar olan sayıların temyizi; Mecmû-u (cemi) ve mecrûrdur. رجةٌ ثلاثةٌ gibi. Fakat Üçyüz den Dokuzyüz'e kadar olan sayıların temyizleri Mecrur iseler de Mecmû yani cemi değildiler. تسعمائةٌ و ثلاثمائةٌ gibi.

On bir'den Doksan dokuz'a kadar olan sayıların temyizi; Müfred-i Mensuptur. جاءني ثلاثة عشر رجلاً gibi.

Yüz ile Bin sayısının ve bunların tesniyelerinin ve sadece bin'in cemisinin temyizleri; Müfred-i Mecrûrdur. ألفٌ مائةٌ رجلٍ و درهمٌ gibi.

#### 45- Mana Fiilin tarifini okuyup, taksimatını yapınız.

كلُّ لفظٍ يُفهمُ منه معنى الفعلِ (kendisinden fiil manası anlaşılan her lafızdır.)

Bunlar çoktur ancak İzhar Kitabında mezkur olanlar şunlardır.

1. Esmâ-i Ef'al. Bunlar emir ve mazi manasında olurlar. رويدٌ mühlet ver ve هيئاتٌ uzak oldu gibi.

2. Zarfı Müstakar. ما في الدار احدٌ gibi. Burada gizli bir fiilin manası vardır. حصلٌ gibi.

3. İsmi Mensup. مررت برجلٍ هاشمِيٍّ اخوهٌ demektir.

4. İsmi Müstear. مررت برجلٍ أسدٍ غلامهٌ gibi. Buradaki أسدٍ lâfzı ismi fail olan مجترئٌ cesur yürekli manasındadır.

5. Sıfat manasında olan isimler. وهو الله في السمواتِ gibi. Buradaki Allâh lâfzı 'Mabut' yani kendisine ibadet edilen manasındadır.

6. İsmi İşaret. هذا زيدٌ gibi. Buradaki هذا lâfzı أشيرٌ manasındadır.

7. 'Leyte' ليت , لیت , لیت gibi. Buradaki لیت , لیت ben temenni ediyorum manasındadır.
8. 'Lealle' لعلى , لعل , لعل gibi. Buradaki لعلى , لعل ben ümit ediyorum manasındadır.
9. Harfi Nidadır. يا زيدا ركباً يا أدعو gibi. أدعو ben çağırıyorum manasındadır.
10. Harfi Teşbih. زيد كعمرو أشبهه gibi. أشبهه ben bezetiyorum manasındadır.
11. Harfi Tenbih. Bunun misali ismi işaretin misali gibidir. Fakat burada أشير yerine أنبه takdir olunur.
12. Harfi Neff'dir. ما انت بذي علم كاملاً ي إنتف gibi. إنتف müntefi oldu demektir.

#### 46- Âmil-i Maneviyi izah ediniz.

Tarifi: ما لا يكون للسان فيه حظ (lisanda kendisi için bir pay olmayandır.)

Amili Manevî ikidir.

1. Mübteda ve Haberi raf eder. Bu Mübteda ve Haberin lafzi amillerden soyulmuş olması demektir.

زيد قائم gibi.

2. Fili Muzariyi raf eder. Bu da Muzarinin isim makamına gelmesi demektir ki ancak nevasip ve cevazımdan hali olduğu zaman olur. زيد ضارب gibi ki ضارب demektir.

#### MAMÜL BAHSİ

47 – Kelamda vaki olan lafızları taksim ediniz.

Üç kısımdır.

Birinci kısım: Asla mamül olmayanlar. Bunlar ikidir. 1- Mutlak harfler. 2- (Basralılara göre) Emir bi ğayri lam. (Basralılara göre emri hazırın murap olup amel etmesi, muzarat harfi sebebiyleydi. Muzaraat harfi de emri hazırda hazfedildiği için müşabehetlik (muzarinin ismi faile benzeyip mamul olması) ortadan kalktı ve en aslı olan (mazi) mebniliğe döndü. Küfeliler ise emri hazırın, başındaki gizli bir lam ile mureb olduğunu ifade ederek emri hazırın mamul olduğunu söylüyorlar. )

İkinci kısım: Daima mamül olanlar: Bunlarda ikidir. Mutlak isim ve fili muzari.

Üçüncü kısım: Asla mamül olmazlar. Ancak bazen ikinci kısım mevkiinde (yani mamüllerin kullanıldıkları mevkilerde ) kullanıldıklarında mamül olurlar. Bunlar fili mazi ve cümledir.

48- İsim olup olmadığına ihtilaf olunanlar hangi lafızlardır?

Esmail efaller isim mi, fiil mi? İsimdir çünkü; Faileri haber makamına kaim, mübteda olmak üzere mahallen merfudur ya da mefulu mutlak olmak üzere mahallen mensuptur diye hükmolundu. Bazı nahivciler ise isim fiiller, lafızda isim gibi gözükselerde fiil manası kendilerinde olduğu için iraptan mahalli yoktur demişlerdir.

Zamiri fasıl diğer zamirler gibi isim mi yoksa harf mi? (Zamiri fasılın görevi, haberin sıfatla karışmasını önlemek için araya geldiği için ihtilaf olundu.) Bundan dolayı bunun harf olması üzerine hüküm olundu. Ama bazı nahivciler ise iraptan mahalli olmayan bir isimdir diyorlar.

Sıfatlara dahil olan lam harf mi isim mi? Bazıları diğer harfler gibi harftir derken, ekseri görüş; يتدلا ve ادلا manasına ismi mevsuldür demişlerdir. (Lamın irabı, lamdan sonraki lafız olan (برص), fiil olmaktan isim olmaya (براط) intikal ettiği için kendisinden sonraki lafza verildi (براطلا))

زيدا جاءنى الطارب misalinin aslı طرب زيداً جاءنى الذى الذى fail olmakla طرب ise mamül değildi.

Bu kelam الطارِبُ جاءنى زيِّداً olarak değişince ىذلأ harf suretinde olmaya بربط de براط olarak isim suretine intikal etti.

49- Fili mazi hangi mevkilerde kullanıldığında mamül olur?

Eğer mazi;

1-Mastar için olan أَنْ lafzından sonra vaki olunca mahallen mensup olmakla mamül olur.

أعجبنى أَنْ طَرَبْتُ و تَقْتُلُ misalinde أَنْ, طَرَبْتُ أَنْ, yi mahallen nasb etmiş ve bu nasp irabı matuf olan تَقْتُلُ de ortaya çıkmıştır. (Çünkü matuf, atfolunduğu lafzın irabını giyer.)

2- Cezm eden bir harften sonra mazi, şart ya da ceza mevkiinde vaki olduğunda mahallen meczum olmakla mamül olur. Çünkü mahallen mensup ya da meczum olmasının sebebi, mazinin bu irabının matuf tarafında ortaya çıkmasından dolaydır.(Mazi, lafzan mansup ya da meczum olamaz. Çünkü daime fetha üzerine mebnidir. İrabı ancak mahallen olur.)

انْ طَرََبْتُ و تَقْتُلُ misalinde de cezm edici harflerden biri olan انْ, طَرََبْتُ olan fili maziyi mahallen cezm etmiş. Biz cezm ettiğini matufundaki تَقْتُلُ ün cezm irabından anlıyoruz.

50- Cümle kaç kısımdır? Tarif ettiniz.

Cümleyi filiye: وهو المَرْكَبُ من الفعل لفضاً او معناً و فاعليه: (Lafzan ya da manen olan fiilden ve failden terekükü eden cümledir.)

Cümle-i ismiyye: وهى المركبُ من المبتدئ و الخبر او من اسم الحرفِ العاملِ (mübteda ve haberden ya da amil bir harfin isminden ve haberinden terekükü eden cümledir.)

51- Cümlenin hangi durumlarda iraptan mahalli olur?

1-Cümlenin lafzı murad edildiği zaman: Bu takdirde, müfred bir isim hükmünde olur ve böylece kendisi için irap lazımdır. Müfred ismin vaki olduğu her yerde vaki olur. (Fail olur mübteda olur vb.)

2- Mastar manası murad edilen cümle: Eğer cümle ile أَنْ veya mastariyet için olan أَنْ veya da mastariyet için olan ام vasıtası ile mastar manası murat edilirse bu cümlede iraptan mahalli vardır.

يوم يَنْفَعُ اصْدَاقِيْنَ صِدْقُهُمْ sözüdeki أَنْك قاءمٌ gibi. Bu قاءمٌ قاءمٌ takdirindedir.

Ya da mastar manası vasıtasız olarak murad edilir. Muzaf ileyh olmuş cümle gibi. يوم يَنْفَعُ اصْدَاقِيْنَ صِدْقُهُمْ أَنْ تَرَاهُ خَيْرٌ مِنْ تَسْمَعُ بِالْمُعَيْدِ kavli كعامسك tevilindedir.

52- Mastar manası murad edilen cümle ile lafzı murad edilen cümle dışında, iraptan mahalli olan cümleler nelerdir?

Eğer cümle;

1- Haber vaki olursa

a- Mübteda için haber vaki olursa. (زيدٌ أبوه قاءمٌ) Bu cümle haber olmakla mahallen merfudur.

b- İne babının haberi vaki olan cümle (إنَّ زيداَ قامَ ابوه) Bu cümle haber olmakla mahallen merfudur.

c- كان babının haberi olan cümle (كان زيدٌ أبوه عالمٌ) - mahallen mensuptur.

d- كاد babının haberi vaki olan cümle. (كاد زيدٌ يخرج) -mahallen mensuptur.

2- v karalo ulufem .3 nınııbab اعلم لكي اولسا (اعلم زيڊ عمرأ بكرأ ابوه قاءم) mahallen mensuptur.

3- Hal vaki olursa. (جا عني زيڊ وهو راكب) mahallen mensuptur.

4- Fa-i ceza veya iza-i müfaca'dan sonra şart-ı cazıma cevap vaki olursa. (إن تُكرمني فانت مكرم) mahallen meczum.

5- Yukarıda zikredilenlere tabi olursa ki bunlar ;

- Nekre bir isim için sıfat vaki olursa (جاءني رجل ابوه قاءم)

- Müfret bir lafız üzerine matuf olarak vaki olursa. (زيڊ طارب و يقئل)

- İraptan mahalli olan bir cümle üzerine matuf olursa (أبنة قاعد زيڊ ابوه قاءم و)

- Müfred olan lafızdan ve iraptan mahalli olan cümleden bedel vaki olursa

- İraptan mahalli olan cümle için tekit ya da beyan vaki olursa

53- Fail ve naibi failin tarifleri nelerdir?

Fail: ما ب معناه وهو ما أسند اليه الفعل التام المعلوم او

Tam malum fiil ya da tam malum fiil manasına olan şey kendisine isnad olunandır. ”

Naibi Fail: وهو ما أسند اليه الفعل التام المجهول او ما بمعناه Tam meçhul fiil ya da tam meçhul fiil manasına olan şey kendisine isnad olunandır. ”

54- Fail ve naibi fail kaçaya ayrılır?

İkiye ayrılır.

1- Muzmer olur.

- Müstetir. Müstetir de Vacibül istitar olur, caizül istitar olur.

- Bariz ( -i muttasıl)

2- Muzher olur.

55- Vacibül istitar nedir ve nerelerde vaki olur?

ند عامله إلا البيهحيس لا يجز إبرازة ولا يُسند

Açığa çıkarılması caiz olmayıp, amilinin ancak kendisine isnad edilmesi haysiyetiyle gizlenmesi vacip olan zamirdir.

1-Mazinin gayri, mütekellim vahde, meal ğayr ve müfred müzekker muhataplarda

2- Emir manasında olan isim fiillerde olur. ( نزل olan isim fiil انزل manasını ifade eder. )

3- Kühl meselesinin gayrı olduğu halde ismi tafdilde

4- Zahir olan failde amel etme şartları bulunmadığı zaman; ismi failde, mefulde, ikisi manasında olan lafızda, sıfatı müşebbehede, zarfı müstegarda bulunur.

5- İsmi fail ve mefulun tesniye ve cemilerinde 6- Fiil oldukları halde ادع ve ادع الafızlarında 7- İstisna

babında kullanıldıkları halde ادع ام, ادع ام, ادع ام, ادع ام, ادع ام

56- Caizül istitar nedir, nerelerde bulunur?

ةً اليه و تارةً الى اسمٍ ضاهٍ به حد يس يد سند عامله تار Amilinin bazen kendisine, bazen de ismi zahirine isnad olması haysiyeti ile gizlenmesi caiz olan zamirdir.

Bulunduğu yerler:

Bütün fiillerin: 1-Müfred müzekker gaip ve müfret müennes gaibe sığalarında. 2- İsmi failin müfretlerinde.3- İsmi mefulun müfretlerinde 4- Sıfatı müşebbehede ve 5- zarfı müstegarda bulunur.

57- Barizi muttasıl zamiri nerelerde bulunur?

- \* Fiillerin tesniyelerinde bulunur. O zamir de eliftir.
- \* Cemi müzekkerlerde bulunur. O zamir de vavdır.
- \* Cemi müennes sigalarında bulunur. O zamirde nundur.
- \* Fiili mazi müfred müzekker muhatap ت ve müennes muhataba sığalarında ت bulunur.
- \* Fili mazi mütekellim vahde sığasında ث, meal gayr sığasında ان dır.
- \* Fili maznin gayrisinde müfred muhatap sığalarında bulunur. Bu da ى dır.

58- Failin kısımlarından olan muzhar ismin amilinin müfred ya da müennes olduğu yerler nelerdir?

- \* Amil muzher olan isme isnad edildiği zaman, muzher isim ister tesniye ister cemi olsun amilin müfred ve gaib olması vacip olur.
  - \* a- Muzhar isim, amiline bitişik, müfred ya da müennes olduğu halde ademiden hakiki müennes olursa ve amili de mutasarrıf bir fiil ise amilinin müennes olması vacip olur. طَرَبْتُ هُنْدًا
  - \* b- Yine muzhar isim cemi müzekker mükesser akilin gayrisi olan bir zamire isnad olursa amilinin müennes olması vacip olur. واشْتَمَسْتُ طَلْعَتُ او طَالَعْتُ misali; failin وه zamiri olup amilinin تَعَلَطُ diye müennes olduğuna misaldir.
- Bu ikisinin gayrisinde (a ve b ) amilin müzekker ya da müennes olması caiz olur.
- اشْتَمَسْتُ طَلْعَتُ او طَالَعْتُ misali; ismi muzher olan şems kelimesinin gayri hakiki bir müennes olup amilin طَلَعُ diye müzekker ya da طَلْعَتُ diye müennes gelmesinin caiz olduğuna misaldir.

59- Müennes nedir, müenneslik alametleri nelerdir?

Müennes: ل اذ تانبيث علامت اما فيه فضا او تقدير اما فيه علامت اتانبيث ل Müennes-i hakiki: ذكر من الحيوان ما بـ اءه Karşısında hayvanattan müzekker bulunandır.

Alametler: üzerinde اه olarak durulan .edudmem ifile ,erusgam ifile ت.

3'ten 10'â kadar olan sayıların ise müzekkerleri ت ile, müennesleri ise ت 'nın hazfiyledir.

3'ten 9'a kadar olan sayılar 10 sayısı ile tereküp ederse ت lafzı sadece birincisinde gelir ve müzekkerdir.

İkincisi ise ت siz gelir ve müennestir.

60- Cemi mükesser, cemi müzekker salim, cemi müennes salim ve tesniyenin tarifi nedir?

Cemi mükesser: ما تَعَيَّرَ صِيغَتَ مفرده Müfredinin sığası cemisinde değişendir.

Cemi müzekker salim: ف ي غ ير و نونٌ مفتوحٌ او ياءٌ مكسورٌ ما قبلها ما لحق آخر مفرده واوٌ مضمومٌ ما قبلها Müfredinin ahirine ma gabli mezmum bir vav ya da ma gabli meksur bir ya ve izafetin gayri bir nun bitişen cemidir.

Cemi müennes salim: ما لحق آخر مفرده الفٌ و تاءٌ Müfredinin ahirine elif ve ta bitişen cemidir.

Tesniye: ه الفٌ او ياءٌ مفتوحٌ ما قبلها و نونٌ مكسورةٌ في غير الاضفت ما لحق آخر مفرد Müfredinin ahirine elif ya da ma gabli meftuh olan ya; ve izafetin gayri durumlarda meksur bir nun bitişendir.

61- Cemi zamirlerinin amilinin halleri nelerdir?

\* Cemi müzekker salimin amilinin müfred olması vaciptir.

1- Eğer amil cemi müzekker salimin zamirine isnad olursa amilinin cemi müzekker olması vaciptir. المسلمون misalinde amil olan zamire isnad olmuştur ve amili جاؤُ diye cemi müzekker olarak gelmiştir.

2- Eğer amil cemi müzekker mükesser akil zamirine isnad olursa amilinin müfred müennes ya da cemi müzekker olması vaciptir. واج و اتعاج لاجرا

\* Bu iki yerin gayrısındaki cemilerin zamirine amil isnad olduğu zaman; amilin müfred müennes ya da cemi müennes olması vaciptir.

62- Mübtedanın kısımları nelerdir?

Mübteda iki nevidir.

1- زيْدٌ قائمٌ الاسم اولمؤوُلٌ اليه المجرد عن العوامل الفضية - Müsned-i ileyh olan ve lafzi amillerden soyulmuş olan isimdir. Bu kısım mübteda için bir haber lazımdır.

2- لمَتِ الاستفهام او انفى رافعتٌ لظاهر الصفتِ الواقعة بعد ك - Mübteda zahir bir ismi raf edici olduğu halde istifham veya nefi kelimesinden sonra vaki olan sıfattır. Bu kısım mübteda için haber lazım değildir. Faili haber makamına kaimdir. ما قام الازيد دان .ibig -ن اد يزل ام اقا

Mübtedanın şartı, marife ya da hususi bir nekre olmasıdır. misalinde köle, müminlikle hususileşip mebtada olmuştur. ولعبدٌ مؤمنٌ خيرٌ من مشركٍ

63- Haber nedir, ve mübtedanın haberine fanın duhülünün vacip ve caiz olduğu yerler nelerdir?

عوامل اللفضيت المسند به غير الفعل و معناهو المجرى عن ال  
Fiil ya da fiil manasının gayrı olduğu halde kendisine isnad  
olunan ve lafzi amillerden soyulmuş mücerred isimdir.

Mübta اما dan sonra gelirse haberine ف nın duhulu vaciptir.

Caiz olduğu yerler:

- 1- Mübteda fiil ile sıralanmış ismi mevsul olursa الذى ياءتي فله درهم
- 2- Mübteda zarf ile sıralanmış ismi mevsul olursa الذنفدار فله درهم
- 3- Mübteda fiil ile sıralanmış olan ismi mevsulle sıfatlanmış olursa الرجال الذى ياءتي فله درهم
- 4- Mübteda zarf ile sıralanmış olan ismi mevsulle sıfatlanmış olursa الرجال الذنفدار فله درهم
- 5- Mübteda fiil ile sıfatlanmış bir nekre olursa رجلٌ ياءتيني فله درهم
- 6- Zarf ile sıfatlanmış nekre olursa رجلٌ فى الدار فله درهم
- 7- 8-9-10-11-12 Mübteda geride zikredilenlere muzaf olursa. ( 1. Ye muzaf olmuş) غلام الذى ياءتيني فله درهم )
- 13-Mübteda müfred lafız ile sıfatlanmış olan nekreye muzaf olan “kü!” lafzı olursa. كلُّ رجلٍ عالمٌ فله درهم
- 14- Mübteda hiç sıfatlanmamış olan nekreye muzaf olan “kü!” lafzı olursa كلُّ رجلٍ فله درهم

64- Diğer merfuların hükümleri nelerdir?

- \* Kane babının isminin hükmü: Failin hükmü gibidir.
- \* İne babının haberinin hükmü: Mübtedanın haberinin hükmü gibidir.
- \* Cinsini nefi için olan Lanın haberi: Mübtedanın haberinin hükmü gibidir.
- \* Leyseye müşabah ma ve lanın isminin hükmü: Mübtedanın hükmü gibidir.

65- Mefulu mutlak ve mefulu bih tarifi nedir, kaç kısımdır?

Lafzan ya da takdiren mezkur ve mastar olan isimle  
Mefulu mutlak: وهو اسمٌ ما فعله فاعلٌ عاملٍ مذكورٍ لفضاً او تقديراً او  
aynı manada olan bir amilin failinin yapmış olduğu bir hadesin (işin) ismidir.

Mefulu bih: وهو اسمٌ ما وقع عليه فعلُ الفاعلِ Failin fili, kendi üzerinde vaki olan şeyin ismidir. İki kısımdır.

Mefulu bih ماع دır. Bu harfi cer ile mecrur olandır. Diğer ismi, mefulu bih gayrı sarihtir. مررت بزيد

Mefulu bih صاخ دır. Bu da müteaddi fiile has olandır. Diğer ismi mefulu bih sarihtir.

66- Mefulu fih mefulu leh ve mefulu meah'ın tarifleri nelerdir?

Mefulu fih: انوهو اسمٌ ما فعلٌ فيه مضمونٌ عامله من زمانٍ او مك Zamandan ve mekandan amilinin manası kendisinde  
işlenen şeyin ismidir.

Mefulu leh: وهو اسمٌ ما فعلٌ لأجله مضمونٌ عامله Amilinin manası kendi ecli için işlenen şeyin ismidir.

Mefulu meah: وهو المذكور بعد واو المصحبِ معمولٌ عاملٍ Amilin mamülünün beraberliğini ifade etmek için vav  
harfinden sonra zikrolunandır.

#### 67- Hal'in tarifi ve şartları nedir?

Lafzan ya da manen failin ya da mefulu bihin heyetini beyan eden ma'mûldür. وهى ما يُبَيَّنُّ هَيْئَتَ الْفَاعِلِ او الْمَفْعُولِ بِهِ لَفْظاً او مَعْنَى

Şartı nekre olmaktır. Mecrur olan zilhal (halin sahibi) üzerine ve manevi amil üzerine tegaddüm etmez. رَاكِباً رَجُلٌ جَاءَنِى . Şayet zilhal, nekre-i mahza olursa halin zilhal üzerine tegaddüm etmesi vacip olur.

Hal cümlei haberiye olursa, cümleyi zilhale bağlayacak bir rabit lazımdır. Bu zamir müsbet muzarilerde sadece zamirdir. جَاءَنِى زَيْدٌ يَزْكَبُ . Fili muzarinin gayrısında ise vavla beraber zamirdir ya da yalnız vavdır. جَاءَنِى زَيْدٌ وَرُكِبَ عَمْرٌ .

#### 68- Temyiz nedir ve nerelerdeki kapalılığı kaldırır?

بِهَامٍ عَنِ ذَاتٍ مَذْكُورَةٍ تَامَتْ بِأَحَدِ الشَّيْءِ الْخَمْسَةِ او مَقْدَرَةٍ فِى جَمَلَةٍ او مَا ضَا هَا هَا او فِى إِضَافَتِهِ وَهُوَ مَا يَرْفَعُ الْإِ

\* Beş şeyden biri ile mezkur zattan; (43. Soruda geçmişti. Onları söyleyiniz.)

\* Veya cümle içindeki mukadder bir zatdan; ( misali طَابَ ذَيْدٌ نَفْسًا ) ( . )

\* Veya cümleye benzeyen şeydeki mukadder zatdan; ( misali مِمْتَلَأَ شَيْءٌ مِمْتَلَأَ مَا ) ( . )

\* Veya izafetle mukadder zatdan ( misali اَعْجَبَنِى طَيْبٌ ) ( . )

Kapalılığı kaldıran ma'mûldür temyiz.

#### 69- Müstesna kaç nevidir?

Müstesna-i Muttasıl: المَخْرَاجُ عَنْ مَتَعَدِّدٍ بِإِلَّا او إِحْدَا إِخْوَاتِهَا . İlla ve kardeşlerinden biriyle adetlendiği şeyden çıkarılındır.

Müstesnai Munfasıl: المَخْرَاجُ عَنْ غَيْرِ مَتَعَدِّدٍ بِإِلَّا او إِحْدَا إِخْوَاتِهَا . ve kardeşlerinden biriyle adetlenmediği şeyden çıkarılındır.

#### 70- Müstesna hangi durumlarda nasp ve cer okunur.

\* Tam mucab kelimada, sıfatın gayrı olan iladan sonra vaki olunca müstesna mensuptur. جَاءَنِى الْقَوْمُ إِلَّا ذَيْدًا .

\* Müstesna, müstesna minh üzerine tegaddüm ettiği zaman mensiptir. ما جَاءَنِى إِلَّا ذَيْدٌ أَحَدٌ .

\* Müstesna, mungatı olduğu zaman mensuptur. جَاءَ الْقَوْمُ إِلَّا حِمَارًا .

\* Müstesna 'dan sonra vaki olursa mensuptur. ما عدا \* ما خلا \* لا ي كون \* ل يس \* خلا \* عدا

\* Müstesna minh mezkur değilse müstesna amilin gerektirdiği şekilde iraplanır. misalinde m. ما جَاءَنِى إِلَّا ذَيْدٌ .

Minh zikredilmemiş ve müstesna amilin gerektirdiği şekilde yani fail olarak vaki olmuş ve raf irabı giymiştir.

\* حاشا \* سوى \* سوى \* سوى \* غير \* حاشا \*

#### 71- الا الله لفسدنا لو كان فيهما آلهة - cümlesi neye misaldir?



الان'rib nedinam iyaloğ ansitsi niçi pıyamlo niçi tafis nalo یر غ ridlasim anuğudnulomah anızfal .

Mani şudur:

Müstesnai muttasıl yapamayız çünkü; müstesnai muttasılın şartı; müstesnanın müstesna minhe duhulünün kat'i olması lazımdır.

O halde müstesna أللهت müstesna minh olması lazım ki yanlıştır. Çünkü Hz. Allah'ın ilahlar arasına dahil olması kat'i değildir.

Müstesnai munkati de olamaz çünkü: müstesnanın müstesna minh üzerine ademi duhulünün şart olmasıdır. Yani adetlenmediği şeyden istisna olmasıdır.

Görünürde şart mevcut, yani Allah diğer ilahlara dahil değil. Bir takım ilahlar var da Hz. Allah onlar iğerisine dahil değil manası çıkacak.

Müstesna yapmak özürlendiği için الاله غيرü takdirindedir. Ve manası şöyledir.

Yer ve semada Hz. Allah'ın gayrı olan bir takım ilahlar olmuş olsa elbette fesar çıkardı.

72- Muzaf ve muzaf-ı ileyh'in hazfedilme halleri nelerdir?

Muzaf hazfedilince irabı muzafı ileyhe verilir. اصل القريبت واسأل القريبت idi.

1- Muzaf-ı ileyh hazfedilir, ve hali üzere baki kalır.(Yani irabı değişmez.) Şayet hazfolunmuş olan muzaf-ı ileyhın aynısı olan lafza izafe olunmuş olan bir isim, muzafın üzerine atfolunduğu takdirdedir.

سيدراعي الاسد وجهة الا misali بين ذراعى وجهة الاسد takdirindedir.

2- Veya hazfedilmiş olan muzafun ileyhın aynısına muzaf olan isim tekrar edilirse muzaf hali üzere baki kalır. يدع مبيت يدع مبيت اي misali يدع مبيت اي takdirindedir.

\* Bu iki yerin gayrısında, muzafta gaye kelimelerinden biri olmadıkça muzafu ileyhten bedel olsun için .

tenvinlenir. وحين إذ ve يوم إذ misallerinde olduğu gibi. واذك ناك ذا موي ve واذك ناك ذا نيح

( جهات سته \* حسب \* لا غير \* ليس غير ) biri olursa muzaf zamme üzerine

mebnidir. اما بعد البسملة واصلولة misal gibi. Bu misal takdirindedir.

73- Şart ve cezaya fanın duhulünün caiz, vacip, ve caiz olmadığı yerler nelerdir?

Eğer şart ve cezanın her ikisi de muzari olursa ya da birincisi fa'sız muzari olursa muzariyi cezm etmek vaciptir.

Şart mazi ceza muzari olursa ikincisinde raf ve cezm caizdir.

Eğer ceza muzari manasında mutasarrif bir fiili mazi olursa ya da ceza fiili lem ve lemma ile menfi olan bir fiili muzari olursa cezaya fanın duhulu caiz olmaz.

Cezaya fanın duhulünün vacip olduğu yerler.

( إن طرئت فانت مطرب ) Şayet ceza; cümlei ismiyye olursa

( شيء يفلل انم سيلف لكذل عفني نمو ) Veya gayrı mutasarrif fiili mazi olursa

Veya fili mazi manasını içeren mazi bir fiil olursa ( وان كان قميصه قُدَّ من قُبُلٍ فصدقت )

Veya sin, sevf, len ma harfiyle beraber olan fili muzari olursa ( وان تعاسرتم فسئزظع له أخرا )

Veya ceza cümleli fiiliye olup inşai fiil olursa ( emir, nehi, soru, ve dua cümlesi gibi ) ( ان طربك زيد فاطرِبُه )

Şayet ceza sin sevf len ve ma ile beraber olmayan müsbet ya da La harfi ile menfi olan bir muzari olursa raf ile beraber cezaya fanın duhulü, ya da cezm ile beraber fasız gelmesi caiz olur. ان تطرب أطرب فاطرِبُ

74- Sıfatın tarifi nedir. Ve sıfatın mevsuf ile kaç yerde mutabakatı aranmalıdır?

تابع يدل على معنى فى متبوعه مطلقاً Mutlak olarak metbuunda (tabi olduğu şeydeki) olan bir mana üzerine delalet eden tabidir.

Sıfat, mevsufun haliyle ya da mevsufun müteallakının haliyle vasıflanır.

Eğer mevsuf ile vasıflanırsa 10 yerde mutabakat aranır.

Raf- Nasb- Cer-Müfred-Tesniye- Cemi-Müzekker-Müennes-Marife-Nekre

Eğer müteallaki ile vasıflanırsa sadece marife ve nekrelikte tabi olur.

75- Marife nedir ve kaç tanedir?

ما وضع لشيء بعينه Muayyen bir şey için vaz olunandır. Marife 6 nevidir.

1- Zamirler 2-Alem 3- Esmâ işaret 4- İsmi mevsul  
5-Muarraf billam 6- Geride zikredilen 5 şeye muzaf olursa

76- Zamirler kaç kısımdır, nerelerde bulunur ve çekimleri nasıldır?

4 kısımdır.

1- Merfu muttasıl zamiri: (57. Soruyu tekrar ediniz.)

2-Merfu munfasıl zamiri. Bunlar terkipte mübteda vaki olur.

gaip ve gaibelerde; هو\*ها\*هم\*هى\*ها\*هن

\*انت\* انتما\* انتم\* انت\* انتما\* أنتن

mütekellimlerde; نحن\*انا

3- Mensubu muttasıl ile mecruru muttasıl arasında müşterek kısım. Bu kısmın zamirleri هو\*هما\*ها\*هم\*هن\* dir.

Eğer bunlar fiile dahil olursa ve ismi nasp haberi raf eden harflere bitişirlerse mensubu muttasıl olur.

Eğer harfi cer ya da izafetle mecrur olursa mecruru muttasıl olur. ... حل\*امهل\*هل...

4- Mensubu munfasıl: اياكُنَّ\* ايانى\* ايانا\* اياكِ\* اياكما\* اياه\* اياهما\* اياهم\*\*اياها\*اياهما\* اياهن\* اياكُ\* اياكما\* اياكُم\*

77- Esmâi işâretten olan ذى nin çekimi nedir?

Müfred müzekker: ذى Tesniye müzekker: ذَانِ\* ذَيْنِ أَلَاءِ cemi müzekker:

Müfred müennes: ذِي\* ذِيَّ\* ذِيَّه\* ذِيَّهِي\* ذِيَّه\_I

78- Sılanın şartı nedir, ve ذى nin çekimi nasıldır?

Her ismi mevsul için bir sıla lazımdır. Bu sıla da işiten kişi için malum bir cümle haberiyedir. Ve o cümleden ismi mevsula raci bir zamir lazımdır.

Müfred müzekker: الذى tesniye müzekker: هَذَانِ\* هَذَيْنِ أَلَّذَيْنِ cemi müzekker:

Müfred müennes: الَّتِي tesniye müenne: هَذَانِ\* هَذَيْنِ أَلَّذَيْنِ cemi müennes: هَذَيْنِ\* هَذَيْنِ اللواتي\* اللواتي\* اللواتي\*

79- Atıf nedir ve atıfla alakalı kaideler nelerdir?

On harften birisiyle tabii ile metbusunun arasını ortalayan tabidir. سَطُّ بَيْنَهُ وَبَيْنَ مَتْبُوعِهِ أَحَدِ حُرُوفِ الْعَشْرِ قَوْهُ تَابِعٌ يَتَو

Atıf harfleri: ذى\* لب\* ال\* م\* ام\* وا\* ى\* تح\* م\* ف\* و\*

Eğer bir şey merfu muttasıl zamiri üzere atfolunursa önce munfasıl bir zamirle tekiltlenmesi vaciptir.

طَرِبْتُ الْيَوْمَ وَزَيْدٌ. Ancak atıf ile matuf arası bir şeyle fasloluşa munfasıl zamirine gerek yoktur. طَرِبْتُ الْيَوْمَ وَزَيْدٌ

Zamiri mecrur üzerine atıf yapıldığı zaman car iade edilir. ve مَرَرْتُ بِكَ وَبِئِنَّكَ

Bir amilin iki mamül üzerine bir harfi atıfla iki şeyin atfolunması caizdir. طَرِبْتُ زَيْدًا وَعَمْرًا وَبِكْرًا خُلْدًا

Muhtelif iki amilin iki mamül üzerine tek bir atıf harfi ile iki şeyin atfı caiz değildir.

80- Tekid kaç kısımdır ve nelerdir?

İki kısımdır. Tekidi lafzi olur ki bu bütün lafızlarda geçerlidir. Bu tekid birinci lafzın tekrarı ya da benzeri ile olur.

Tekidi manevi ise marife lafızlara hâs olandır. Tekidi manevi olan lafızlar: نَفْسُهُ\* عَيْنُهُ\* كِلَاهُمَا\* كِلْتَاهُمَا\* كَلُّهُ

son üç lafız عَمَّجَا lafzı ile beraber gelir. اِصْنَعُ\* اَبْنَعُ\* اَبْنَعُ\*

81- Bedelin kısımları nelerdir atfı beyan niçin getirilir?

Bedeli kül minel kül: Bedel ile mübdelün minh tek bir şey üzerine itlak olursa (biri diğerinin aynı olursa)

جَاعَنِي زَيْدٌ اخُوكَ

Bedeli ba'z minel kül: Bedel, mübdelün minhin cüzü olursa: طَرِبْتُ زَيْدًا رَأْسُهُ

Bedeli iştimal: Bedel ile mübdelün minh arasında külliyyet ve cüziyyet alakasının gayrı bir alaka olursa.

Şöyle ki, işitcinin nefsi birincisinin zikrinden sonra bekler ve ikinci lafza iştiyakla arzu duyar. اسْتَلِبَ زَيْدٌ نَوْبَهُ

Bedeli galat: Mübdelün minhin zikri galat, yanlış olduğu takdirdedir. Fasih kimselerin kelimasında olmaz,

bilakis onlar رَأَيْتُ رَجُلًا حَمَارًا lafzı ile getirirler.

\*Marife olan bir lafızdan bedeli küll olarak bedel yapılan nekre bir lafzın sıfatlanması vaciptir. Cenab-ı Hakkın kavlinde olduğu gibi. بالنَّاصِيَةِ نَاصِيَةً كَاذِبَةً. bu ayette نَاصِيَةً lafzı marife olan بالنَّاصِيَةِ lafzından bedeli küll olarak bedel getirildiği için كَاذِبَةً lafzı ile sıfatlanmıştır.

Atfı beyan: لى معنأ فيعتابِعْ جئْ به لإيضاح متبوعه ولا يدلُّ ع Metbbundaki bir manaüzerine delalet etmeksizin metbbunu izah için getirilen tabidir.

## İRAB BAHSİ

82-İrabın tarifi nedir ve kaç kısımdır?

من العامل يَخْتَلِفُ به أَجْرُ المعربِ وهو شئٌ جاء Amil tarafından gelen ve murabın ahiri kendi sebebiyle değişen bir şeydir. Birbirine dahil olan 4 kısma ayrılır.

1. Kısım: Bihasebizzat vel hakikat:
2. kısım: Bi hasebil mahal
3. kısım: Bi hasebinnevi
4. kısım: Bi hasebissıfat

83- Bi Hasebizzat vel hakikat nelerdir?

İrab ya harekedir ya harftir ya da hazifir.

Hareke 3'tür.Fetha, zamme,kesra harf 4'tür:vav,ya, elif, nun. hazif 3'tür.Harekenin, ahirinin ve nunun hazfi

84- Bihasebil mahal kaçtır ve nelerdir?

Harekei mahza iki kısımdır.Tam irab olur: Bu da Halet-i raf-ı "zamme" halet-i nasb-ı "fetha" halet-i cerri "kesre" ile dir.. Bu da Müfret munsarıf ve Cemi mükesser munsarıf ların iğrabıdır.

Nagıs irap olur.

- 1-) Halet-i raf-ı "zamme" halet-i nasb-ı ve halet-i cerri "fetha" ile dir.. Bu da Ğayrı munsarıfların iğrabıdır.
- 2-) Halet-i raf-ı "zamme" halet-i nasb-ı ve halet-i cerri "kesre" ile dir.. Bu da Cemii müennes salimlerin iğrabı

Hurufu mahza iki kısımdır.Tam irab olur: Halet-i raf-ı "vav" halet-i nasb-ı " elif " halet-i cerri "ye" ile dir.. Bu da Esmâ-i Sitte-i Muğtellanın iğrabıdır.

Nagıs irap olur:

- 1-) Halet-i raf-ı "vav" halet-i nasb-ı ve halet-i cerri "ye" ile dir.. Buda Cemii müzekker salim ( أَلُو ) kelimesi ve (نورشع) ve kardeşlerinin iğrabıdır.
- 2-) Halet-i raf-ı "elif" halet-i nasb-ı ve halet-i cerri "ye" ile dir.. Tesniyelerin (نانشا) ve (الك) kelimelerinin iğrabıdır.

Hareke-i meal hazif iki kısımdır.Yalnız tam irab olur bu da ikidir.

- 1-) Halet-i raf-ı "zamme" halet-i nasb-ı "fetha" halet-i cerri "harekenin hazfi" ile dir.. Bu da Ahir harfi sahih olduğu halde ahirine zamir bitişmeyen fiğli muzarinin iğrabıdır.

2-) Halet-i raf-ı “zamme” halet-i nasb-ı “fetha” halet-i cezmi “ahirinin hazfi” ile dir.. Bu da Ahir harfi illet olduğu halde zamir bitişmeyen fiili muzarinin irabıdır.

Hurufu meal hazif: Halet-i raf-ı “nun” halet-i nasb-ı ve cezmi “nun”un hazfi ile dir. Bu da cemii müennes nunu nun gayri zamir bitişen fiğli muzarinin iğrabıdır.

85-Bi hasebinnevi kaçtır nelerdir?

4’tür. Raf, nasb (isim ve fiilerde müşterek) cer (isme mahsus) ve cezm (fiile mahsus.)

Raf alametleri 4’tür. Zamme, vav, elif ve nun.

Nasb alametleri 5’tir. Fetha, kesre, elif, ya , nunun hazfi.

Cer alametleri 3’tür. Kesre, fetha, ya

Cezm alametleri 3’tür. Harekenin hazfi, ahirinin hazfi ve nunun hazfi

86- Bi hasebi-s sıfat kaçtır, irabı takdiri nedir ve nerelerde bulunur?

3tür. Lafzi, tagdiri ve mahalli.

Tagdiri irab: ما لا يَصْنَعُهُ فَالْفَضْلُ بِلْ يُقَدَّرُ فِي آخِرِهِ لِمَانَعِ غَيْرِ الْاِعْرَابِ الْحَقِيقِي Lafızda zahir olmayıp bilakis lafzın sonunda hakiki irabın gayrısı olan bir maniden dolayı lafzın sonunda takdir edilendir. 7 kısımdır.

1. kısım: Sonu elif olan her bir müfred lafızdır. Her ne kadar iki sakinden dolayı elif hafzedilse de(عصاً gibi).

Eğer bu lafız isim ise 3 halde de fiil ise haleti rafı ve nasbı takdiri, haleti Cezmi ise lafzidir (ahirinin hazfiyledir)

2. kısım: Tesniye’nin gayrı olduğu halde mütekellim ya’sına izafe edilen murab lafızlardır.

Eğer bu lafız cemi müzekker salim olursa sadece raf hali takdiridir.

بِمُسْلِمِيٍّ مَرَرْتُ nasb hali ve رَعَيْتُ مُسْلِمِيٍّ رَافِيٍّ raf hali takdiri. Nasb ve cer halinde lafzi olup ya ile gelirdi. مُسْلِمِيٍّ مَرَرْتُ cer hali. Şayet bu lafız cemi müzekker salimin gayrı olursa 3 halde de takdiridir.

3. kısım: Ahiri irabı mahki olmuş lafızdır. Bu hikaye olunan lafız ya alemiyete naklolunmuş cümledir. (yani cümle, bir kişiye isim olarak verilmiştir.) تَأْبِطُ شَرًّا gibi. Veya ahirinde irabı mahki bulunan lafız müfred lafızdır. مَنْ ذِيْدٌ “Zeyd kimdir?” terkindeki ذِيْدٌ lafzı gibi.

İki cüzden tereküb etmiş, ikinci cüz, kendisi için iraptan mahalli olmayan bir amil üzerine mamül olmuş alemlerde böyledir. اِنْ ذِيْدًا \* هل ذِيْدٌ gibi.

4.kısım: Ahirinde ma gabli meksur bir ya bulunan lafızdır. Her ne kadar iki sakiden dolayı ya hafzedilse bile (قَاضِي) gibi. Eğer bu lafız isim olursa raf ve cerri takdiri nasbı ise lafzidir.

بِمُسْلِمِيٍّ مَرَرْتُ بالقَاضِي cer hali takdiri. رَافِيٍّ القَاضِي nasb hali ise lafzidir.

Eğer fiil olursa ahirine zamir bitişmedikçe sadece rafı takdiridir. يَمْرُنَ \* يَمْرًا \* يَمْرَتَ \* يَمْرِي

5. kısım: Ahiri, ma gabli mezmum bir vav olan lafızdır. Ahirine zamir bitişmedikçe sadece rafı takdiridir

يَغْزُو \* تَغْزُو \* اغْزُو \* ذَغْزُو

6. kısım: İrabı harfle olan ve kendisinden sonraki sakinle (evvelinde hemzei vasıl olan kelimeyle) birleşen isim

\*Eğer isim esmai sitteden biri olursa 3 halde takdiridir.

و ال قاسم\* رأيت اب ا ال قاسم\* مررت ب ا ا بى ال قاسم جاءني اب

\* Eğer o isim cemi müzekker salim olursa;

a- irap harfinin ma gabli meftuh ise مصطَفَيْنَ ve مصطَفُونَ gibi; vav zamme ile ya kesre ile harekelenir. İrabı 3 halde de lafzi olur. Raf: hali مصطَفِي الْقَوْمِ : رأيتُ مصطَفِي الْقَوْمِ nasb hali : جاءني مصطَفُو الْقَوْمِ

b- irap harfinin evveli meftuh değilse vav ve ya harfleri hazfolunur. 3 halde de takdiri olur.

مررت بطاربي القوم. رأيت طاربي القوم. جاءني طاربي القوم. raf hali takdiridir. cer hali takdiridir. nasb hali takdiridir.

\* Eğer isim tesniye olursa raf hali takdiridir. Nash ve cer halinde ye harfi kesrelenir ve irapları lafzi olur.

مررت بغلامي إبتك. رأيت غلامي إبتك. جاءني غلامي إبتك. raf hali: cer hali: nasb hali:

7. kısım: İrabı hareke ile olan kelimelerden olup sakin kılınmakla kendisinin üzerine vakıf yapılandır. Şayet kendi üzerine vakıf yapılan lafız tenvini temekkün ile tenvinlenmemişse ya da sonunda müenneslik ta'sı bulunursa üç halde de takdiridir.

باتأحمدُ, ضاربَةٌ, طار.

Eğer bu lafız tai tenis olmaksızın tenvinlenmiş olursa raf ve cer hali takdiri nash ise lafzidir. زيذُ gibi

87- İrabı mahalli kaç kısımdır?

İki mevzudadır. Birinci kısım: الاسم المعرب المشتغل آخره باعراب غير محكي Hikaye edilmemiş olan irapla ahiri meşgul olan murab isimdir. مررت بزيد misalinde zeydin, mahalli üzerine meful olmak üzere nasb ile hüküm olunur. Yani Lafzan mecrur mahallen mensuptur. İkinci kısım: mebnidir.

88- Mebni ve murab nedir mebni kaç kısımdır ?

Mebni:.. Harekesi ve sükünü amilin etkisiyle olmayan lafızdır. و نه لا بعامل كس و متأخر ح ناك ام وهف

Murab: Harekesi ve sükünü amilin etkisiyle olan lafızdır. فهو ما كان حركته و سكونه بعامل

2'dir .Mebni-i asıl ve mebni-i arız. Mebni-i asıl 4'tür. 1-Harf 2-Basralılara göre emir bi ğayrı lam 3-

Mazi 4- Cümle. Mebniyi arız ikidir. Mebni-i arızı lazım ve mebni-i arızı gayrı lazım

89- Mebni-i arızı lazımlar nelerdir?

Mebni-i Lazım: ما لا ينفك عن البناء

1- Zamirler

2- Esmail işaret

3- Eyyü ve eyyetü lafızları haricindeki ismi mevsul

4- Esmail efal

5-Mastar (فجار) sıfat (فصاق) ya da alem (خدام) olduğu halde فعال vezninde olan lafızlar.

6- Sesler

Ses: كل لفض حكي به صوت او صوت به للبهام Kendisiyle bir ses hikaye olunan ya da hayvanlara seslenen lafızlardır.

7- Bazı mürekkebi lafızlar

8- Bazı kinaye lafızlar ( Adet için olup sonraki lafız temyiz alarak nasb eder.) كذا (asrulo niçi mahfisi)

كث (sonraki lafız temyiz alarak nasb eder. Çokluk manasında haberiye için olursa sonrasına izafe edilir. ) كث (gibi. كث

9- Şart için olan اِنْ harfinin manasını veya eyyü ve eyyetü lafızlarından gayrı olduğu halde istifham manasındaki kelimeler

10- Bazı zarflar: اِنَّا\*كَيْفٌ\*حَيْثُ\*لَا اِنْسٌ\*مَنْذٌ\*مَنْذٌ\*اِذَا\*لَمَّا\*مَتَى\* اِنْسٌ\*مَنْذٌ\*اِذَا\*لَمَّا\*مَتَى\* اِنَّا\*كَيْفٌ\*حَيْثُ\*لَا

90- Mürekkeb lafızlar hangi hallerde mebni olur?

\*İkisinden biri diğerine amil kılınmayan ve tek bir isim kılınan kelimelerdir. Eğer ikincisi ses olursa birincisi fetha ikincisi de kesre üzerine mebni kılınır. هَيَوْبِي سِ gibi.

\*Eğer ikinci cüz ses olmazsa ve mürekkebin sonu sahih harf ise birincisi fetha üzerine mebni kılınır. (بَعْلِيكَ)

Eğer illetli ise birincisi sükun üzere mebni kılınır. بَرَكَ اِدْعَم. İkinci lafızları gayrı munsarif olarak iraplanır.

Eğer tek bir isim kılınmazlarsa ikinci lafız harf manasını içine almışsa ve birinci lafız اِثْنَيْنِ lafzı olursa her iki kelimenin de ahirleri sahih ise fetha üzerine mebni kılınırlar. Eğer her ikisinin sonunda illet harfi varsa sükun üzere mebni kılınırlar. اِخْتَدَى عَشْرًا , ثَلَاثَتِ عَشْرًا

Birinci lafız نِيْنِثَا lafzı olursa ikinci lafız mebni, birinci lafız murab olur.

91- Mebniyi arızı gayrı lazım nedir, vacip ve caiz olduğu yerler?

Muzafu ileyh niyette olduğu halde izafetten kesilendir. ما قُطِعَ عَنِ الْإِضَافَةِ مَنُوءٌ فِيهِ الْمِضَافُ إِلَيْهِ

gibi. بُلُوْدُهَا قَبْلُ\*بَعْدُ\*قُوْنُ

1- Müfred marife münada bu kısımdandır.Çünkü hangi hareke veya harf ile mebni oluyorsa o onun üzerine mebnidir. Ahirine elifi istiğase ve elifi nüdbe ve evveline lam bitişmediği takdirdedir. يَا مُسْلِمًا gibi نِيَا زَيْدٌ\* يَا مُسْلِمًا Eğer münada muzaf yada şibih muzaf olursa veya nekre bir isim olursa o münada gizli bir fiil ile mensuptur.

Münadanın ahirine elif bitişirse münada fetha üzerine mebnidir. هَادِيْزَا اِيْ gibi. يَا لَزَيْدِ

Münadanın evveline car bitişirse münadanın cer olması vacip olur. يَا لَزَيْدِ

Münada harfleri: اِيْ\*اِيَا\*هِيَا\*اَيُّ\*اَيْ

2- Cinsini nefi için olan lanın ismi. La'nın isminin tekrar etmemiş olduğu halde la harfine bitişik, nekre ve müfred olduğu takdirdedir. لَا رَجُلٌ gibi.

3- Kendisine cemi müennes nunu veya tekid nunu bitişmiş muzari. Bu 3 maddenin mebniliği vaciptir.

Caiz olan yerler:

1-) Cümleye ve اِذْ lafzına muzaf olan bir takım zarflar. ا.ع. حِيْنَ اِذْ\*يَوْمِ اِذْ يَوْمِ يَنْفَعُ الصَّادِقِيْنَ صَدَقَتُهُمْ \*

2-)Tekrar edilmiş olan اَل harfinin muttasıl müfred ve nekre olan ismi de binası caiz olandır.

لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللَّهِ

1.vecih: Her ikisi fetha üzerine mebni olur. لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللَّهِ

2.vecih: İkisi de ref irabıyla mureb olur. قُوَّةٌ اِلَّا بِاللَّهِ لَا حَوْلَ وَلَا

3.vecih: 1.nin fetha üzerine mebni 2.si nasb irabıyla mureb اِلَّا بِاللَّهِ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةٌ

4.vecih: 1.nin fetha üzerine mebni 2.'si raf ile murab لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةٌ اِلَّا بِاللَّهِ

5.vecih: ikincisi fetha ile mebni birincisi raf irabı ile mureb اِلَّا بِاللَّهِ حَوْلٌ وَلَا قُوَّةٌ لَا

3-) Sıfatın merfû ve mensup olarak iraplanması da caizdir.